

օր պահեց Հին Հայաստանն Տայոց աշխարհի և Պոնտոսի լեռնաշղթաներու վերայ՝ խաղտիք, որ այժմ Լազիստան է կոչուում:

Եզրափակելով վերեւ գրածնիս կը յօժարինք յայտարարել որ Հայաստանի երկու հզօր դրացի ազգեր, իրենց ամենայն գերիշխանութեամբ քնաւ ազդեցութիւն չեն ունեցած Հայաստանի ճակատագրի վրայ, ընդհակառակն օգտուել են Հիթիւններու քարազորներէն և Հին Հայոց վանեան գրերէն և ճարտարապետութենէն, եթէ կարելի է այսպէս ասել: Ինչաւ տարօրինակ գաղափար չեմ կարծեր որ թուի մեր յայտնած միտքն թէ մինչեւ ցարդ Նիւուէի, Բաբելոնի, Պերսեպոլսոյ և Շօշի եւայլն պեղումներէն դուրս ելած զարմացուցիչ աւերակներն իրենց բոլոր քանդակներով, օտար քաղաքակրթութեան բեկորներ են, և ոչ տեղական մշակոյթ: Ինչ որ ժամանակակից ազգեր գործած են և կը գործեն, նոյնը արած են Ասորեստան և Մարաստան: Հռոմի Պանթէոնը արեւելցիներ շիներ են ոչ Հռոմայեցի ճարտարապետներ, Տրայանոսի գեղեցկագոյն Ֆորումն (հրապարակը) Դամասկացի Ապոլլոգորոս ճարտարապետը շինած է, նոյնպէս Դանուբի վրայի առաջին քարէ կամուրջն. Պետրոգրադի կազանակի, Իսակովսկի Եկեղեցիք շինած են Խալապի ճարտարապետներ: Նոյնիսկ Ֆրանսայի ամենածաղկեալ դարուն Պարիզու մէջ կերպեր են իտալ ճարտարապետներ ապարանքներ և կեկեղեցիներ զոր օրինակ Ս. Սիւլպիս եւն. Թողունք աւելի հեռաւոր երկիրներէ և երկու Ամերիկաները: Դիցուք թէ մեզնէ չորս հազար տարիներ յառաջ պատահած լինէին այս զէպքեր, չպիտի վերագրուէր տեղական կոյտութեայի և տեղացի ճարտարապետի: Այնուհանդերձ որ անոնց նմաններն և անոնց շարունակութիւնն հետեւեալ դարերուն կը տեսնուին և իրաւունք կու տան այս ենթադրութեան. իսկ Միջագետքի մայրաքաղաքներունը անհատականի գործեր են, որք իրենց կենդանութեան ժամանակ երեւցեր են և յետոյ

անոնց անցմանէ յետոյ շարունակութիւն չեն ունեցած: Կոնկորտի հրապարակի եւ գիպտական ոպելիսկը Սիստոսերիսի ժամանակէն այսօր կը մնայ յուշարձան մը Մեծին Նապոլէոնի:

Գեղարուեստ և գրականութիւն կամ գեղեցիկ դպրութիւն համընթաց քայլով յառաջացեր և զարգացեր են ազգերու կեանքի մէջ. ուստի երբ Հայ Արշակունի թագաւորներ գլուխ անցած են աշխարհաշէնութեան և գրականութեան, նոքա տարած են Հայ ժողովուրդը զարգացման և յառաջադիմութեան ճանապարհով դէպ ի բարձրագոյն գաղափարական նպատակը:

(Շարունակելի)

Հ. Գ. ՆԱՍԱԳԵՏՅԱՆ

ԳԵՊ Ի ԼՈՅՍ

Դեռ կը ճախրեմ, պարզած խոյանքը մտքիս
Դէպ ի աստղերն Անհունին.

Դեռ կը ճախրեմ, բանտած հոգւոյս մէջ խոհուն
կարմիր կայծերն հանճարին:

Լոյս կ'ուզեմ, լոյս, ո՛ր է աղբիւրը լոյսին,

— Աստղեր կ'ուզեմ համբուրել —

Աղ համբուրէն կ'ուզեմ որ լոյսը բռնի,

Յետոյ ըմպել, երազել:

Լոյսին կ'երթամ, անհունացած է հոգիս,

Իր տեսիլքէն ծաղկատի.

Հասած եմ արդ մինչեւ կատարն երազիս,

Ուր ինձ Աստուած կը խօսի:

Աստղերէն վեր, Անճախն զէմ եմ արդէն,

— Ահա աղբիւրը կեանքին. —

Սեղմած ուժգին բորբ երակէն ասմազուն՝

կը քամեմ շիթը լոյսին:

ՎԻՋԻՆ ՍՐԱՊԵՏՅԱՆ